

Column

Ruimte voor verscheidenheid

Het beroepsonderwijs leidt op voor een beroep. Maar wat nu als het beroep ten einde loopt? Hoe moet het dan met het beroepsonderwijs? Dit is mijn korte samenvatting van de vraag die tijdens de conferentie 'Het Einde van het Beroep?' centraal stond, en die ik zal trachten kort te beantwoorden.

Mijn eerste opmerking is dat 'Het einde van het beroep?' een wat te ongenueanceerde vraag is. Als één ding duidelijk is binnen de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt is het wel de grote verscheidenheid aan vraag en aanbod. De veranderingen in een beroep als schilder zijn van een volstrekt andere orde dan de veranderingen in de beroepen in de ICT, waar zelfs de aanduiding van de beroepen continu verandert. Waar het bij de aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs om gaat is te zorgen dat er ruimte blijft bestaan om aan die grote verscheidenheid recht te doen, binnen grenzen die communicatie mogelijk maken. Er zitten dus beperkingen aan de ruimte, die worden bepaald door bijvoorbeeld eisen van kwaliteit.

Mijn tweede opmerking is dat het een illusie is te denken dat je op school iemand alles kan leren wat hij of zij later in het beroep nodig heeft. Het gaat dan niet alleen om de vraag of je als onderwijs de veranderingen in de tijd bij kan houden, het pàst gewoon niet. Dit betekent twee dingen:

1 Je moet iemand op school alleen de beroepsvaardigheden leren die hij of zij bij de start op de arbeidsmarkt nodig heeft, en dus ook niet méér. Roel in 't Veld gaf hier ooit eens een treffend voorbeeld van. Hij trof binnen

een hbo-opleiding het onderdeel *leidinggeven* aan. Hij heeft dit onmiddellijk geschrapt, en vervangen door het onderdeel *leiding krijgen*. Omdat dát de competentie is die bij een start op de arbeidsmarkt nodig is.

2 Vervolgens moet je iemand op school voorbereiden op een leven lang leren en hem of haar de vaardigheden mee geven om bijvoorbeeld zélf het leidinggeven onder de knie te krijgen. Dit betekent dat het begrip een *leven lang leren* nu daadwerkelijk ingevuld zal moeten worden.

Dit brengt mij bij mijn derde opmerking: Een leven lang leren betekent dat de scheidslijn tussen school aan de ene kant en werk aan de andere kant steeds vager zal worden. Er zal steeds vaker gewisseld moeten worden tussen school en werk, deze twee werelden zullen steeds meer naar elkaar toe moeten groeien.

Wat doet de overheid? Zoals ik net reeds aangaf, gaat het erom ruimte aan de verscheidenheid te geven binnen vastgestelde kaders. De overheid bepaalt voor een belangrijk deel die kaders, zeker waar het gaat om het initiële onderwijs. De belastingbetaler verlangt voor al het geld dat in het onderwijs wordt gestoken een bepaalde kwaliteit en het is dan ook noodzakelijk dat de overheid hier de maatstaf zet.

Dit betekent dus dat de overheid moet zorgen voor een systeem van initieel beroepsonderwijs wat flexibel is, gericht op maatwerk, dat voldoet aan eisen van kwaliteit. Een goede start op de arbeidsmarkt moet gemaakt kunnen worden en de vaardigheden om te leren leren en je te bewegen op de arbeidsmarkt.

* Drs. R. Endert is coördinerend beleidsmedewerker bij het Cluster Onderwijs en Arbeidsmarkt van de Directie BVE van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen.

Daarnaast moet dit systeem worden aangepast aan de gedachte dat iedereen, op welk moment in zijn of haar loopbaan dan ook, indien gewenst weer aansluiting bij het onderwijs kan zoeken. De inhoud van dit systeem ontstaat door een goede communicatie tussen de vragers en aanbieders van werk en onderwijs.

Het huidige instrumentarium - en ik doel hierbij bijvoorbeeld op een instrument als de kwalificatiestructuur beroepsonderwijs - wordt op dit moment gezien in het licht van deze eisen. Ik wil graag besluiten met enkele uitgangspunten, waaraan het instrumentarium in mijn ogen moet voldoen, wil het kunnen inspelen op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.

Ten eerste: meer ruimte voor de regio en voor het maatwerk binnen die regio. Want met alle respect voor wat wij hier bespreken, het gaat er uiteindelijk om dat de individuele leerling er met zijn school en met zijn leerbedrijf uit komt. Dit kan alleen als er voldoende speelruimte is. Dit proberen we op verschillende manieren te bereiken. Zo wordt bijvoorbeeld op dit moment in de kwalificatiestructuur gewerkt aan een invoering van kerncompetenties, die kwalificaties globaler maken waardoor meer ruimte voor de regionale inkleuring ontstaat.

Ten tweede: versterking van het duale leren. Zoals ik al aangaf, zullen de grenzen tussen werken en leren steeds meer vervagen. Nu bepaalt de theorie nog wat in de praktijk geleerd moet worden: dit zal veranderen in een vorm waarbij de praktijk de theorie stuurt. Duale leertrajecten zijn in deze benadering cruciaal. Daarbij wordt de responsiviteit van het be-

roepsonderwijs alleen maar groter als er directere contacten zijn met het bedrijfsleven. Er zal dan ook heel nadrukkelijk een impuls gegeven moeten worden aan de begeleiding van de leerbedrijven, de leermeesters en de deelnemerbegeleiding door de scholen.

Ten derde: in het curriculum zal de leerling moeten worden voorbereid op een leven lang leren. Dit is overigens gemakkelijker gezegd dan gedaan. Zoals Johan Cruijff al zei: je gaat het pas zien als je het door hebt. Hoe prikkel je iemand om zich gedurende zijn hele leven te blijven scholen? Dit kan alleen als de leerling hier daadwerkelijk het bijvoorbeeld financiële belang van inziet.

Vormen van vraagfinanciering kunnen een instrument zijn om dit te bereiken. Je maakt zo de leerling zelf verantwoordelijk voor zijn scholing.

Ten vierde: de ontwikkeling en toepassing van EVC, de erkenning van elders verworven competenties. Dit is een belangrijk instrument om de vele zaken, die iemand gedurende zijn loopbaan leert, uit te laten betalen in diploma's. Het testen van mensen en het iken waar iemand staat, zou minstens enkele keren gedurende een loopbaan uitgevoerd moeten worden.

De overheid doet dit alles - gelukkig- niet allemaal zelf. We hebben de laatste jaren een ontwikkeling gezien naar een prima samenwerking tussen de verschillende partijen. Overheid, sociale partners en onderwijsinstellingen moeten immers gezamenlijk een antwoord bieden aan de nieuwe eisen van de arbeidsmarkt.